

בסברת הואיל ואישתרי אישתרי

א. תלמוד בבלי יבמות ז: - ח.

אלא סד"א תיתי במה מצינו מאשת אח מה אשת אח מייבמה אף אחות אשה תתייבם מי דמי התם חד איסורא הכא תרי איסורי מהו דתימא הואיל ואישתרי אישתרי ומנא תימרא דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי דתניא מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח וראה קרי בו ביום וטבל אמרו חכמים אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס מוטב שיבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת ואמר ר' יוחנן דבר תורה אפי' עשה לית ביה שנאמר ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לפני החצר החדשה מאי חצר החדשה אמר (ר' יוחנן) [רבי] שחדשו בה דברים ואמרו טבול יום לא יכנס למחנה ליה ואמר עולא מה טעם הואיל והותר לצרעתו הותר לקרויו מי דמי לדעולא תינח היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי דמגו דאישתרי איסור אשת אח אישתרי נמי איסור אחות אשה אלא נשא חי ואח"כ נשא מת איסור אחות אשה קדים ואפי' נשא מת נמי תינח היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דחזיא ליה דביני ביני אלא נשא מת ולא מת ואחר כך נשא חי לא אחזיא ליה כלל מי לא מודי עולא שאם ראה קרי בליל שמיני שאין מכניס ידיו לבהונות שלא יצא בשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן אלא כי איצטרך עליה היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי.

ב. תוספות שם

רבא אמר ערוה גופה לא צריכא קרא. וא"ת והא כלל הפחות איצטרך לינשא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא תימא הואיל ואישתרי אשתרי וי"ל דרבא לית ליה דעולא וסבר דביאה במקצת לא שמה ביאה ועוד אר"י דיש לחלק דגבי בעל קרי דשם טומאה אחת היא אמרי' הואיל ואשתרי אישתרי דחד לאו הוא בבעל קרי ומצורע אבל הכא דשני שמות הן לא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי.

ג. תלמוד בבלי יבמות סא.

מתני'. אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס ומעשה ביהושע בן גמלא שקדש את מרתא בת ביתוס ומנהו המלך להיות כה"ג וכנסה שומרת יבם שנפלה לפני כהן הדיוט ונתמנה להיות כה"ג אף על פי שעשה בה מאמר הרי זה לא יכנוס. גמ'. ת"ר מנין שאם אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול שיכנוס ת"ל יקח אשה א"ה שומרת יבם נמי אשה ולא יבמה.

ד. תלמוד בבלי יבמות כ.

אלמנה לכהן גדול. קפסיק ותני לא שנא מן הנשואין ולא שנא מן האירוסין בשלמא מן הנשואין עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה אלא מן האירוסין לא תעשה גרידא הוא יבא עשה וידחה לא תעשה אמר רב גידל אמר רב אמר קרא ועלתה יבמתו השערה שאין ת"ל יבמתו מה תלמוד לומר יבמתו יש לך יבמה אחת שעולה לחליצה ואינה עולה לייבום ואיזו זו חייבי לאוין.

ה. תוספות חולין קמא.

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה כו' - מכאן קשה לפי ריב"א בפ' אלו עוברין (פסחים דף מז:): דאמר אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי בהו דם צפור והקשה והא יום טוב עשה ולא תעשה הוא ותירץ דנהי דלא דחי מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דחי ליה והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה וצריך לומר לפירושו שמא דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי.

ו. תוספות קידושין לד.

מעקה אבידה ושילוח הקן - תימה לרבי בכל הני כתיב לאו במעקה כתיב (דברים כב) לא תשים דמים בביתך וכו' וי"מ דמ"מ איכא נפקותא כשיהיה לאשה לקיים מצות עשה דאי הוה אמינא דנשים פטורות מעשה דלאו הזמן גרמא כמו כן יהיו פטורות מן הלאוין דאיכא למימר דאיתי עשה ודחי ל"ת אבל כשהן חייבות בעשה דלאו הזמן גרמא אז לא יבא עשה אחר וידחנו דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אך הקשה הר"ר יוסף מארץ ישראל על פירוש זה א"כ גבי אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב (שבת דף כה.) משום די"ט עשה ול"ת ושריפת קדשים אינה אלא עשה אשה שאינה חייבת בעשה די"ט דהוי זמן גרמא וכי תוכל להדליק בשמן שריפה בי"ט וכ"ת אין הכי נמי אמאי לא לישתמיט תנא דלא אמר לך אלא מאי אית לך למימר דעשה שיש עמו לאו אף הלאו אלים ולא דחי ליה עשה אף הכא הלאו אלים.

ז. תלמוד בבלי זבחים ק.

דתניא ר"ע אומר נפש אלו הקרובים מת אלו הרחוקים לאביו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה לאמו היה כהן והוא נזיר לאמו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה לאחיו שאם היה כ"ג והוא נזיר לאחיו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ולאחותו מה ת"ל הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא יכול כשם שאין מטמא לאחותו כך אינו מטמא למת מצוה תלמוד לומר ולאחותו לאחותו לא יטמא אבל יטמא הוא למת מצוה.

ח. רמב"ם הלכות אבל פרק ב

ו. כמה חמורה מצות אבלות, שהרי נדחת לו הטומאה מפני קרוביו כדי שיתעסק עמהן ויתאבל עליהן, שנאמר כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו וגו' לה יטמא מצות עשה שאם לא רצה להטמא מטמאין אותו על כרחו, במה דברים אמורים בזכרים שהוזהרו על הטומאה אבל הכהנות הואיל ואינן מוזהרות על הטומאה כן אינן מצוות להתטמא לקרובים, אלא אם רצו מתטמאות ואם לאו לא מטמאות.

...טו. נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו שנאמר לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר, וכן שאר הקרובים, הטומאה לקרובים דחוויה היא ולא הותרה לכל, לפיכך אסור לכהן להתטמא למת אפילו בעת שמתטמא לקרוביו שנאמר לה יטמא אינו מטמא לאחרים עמה, שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבי

אלקט עצמות פלוני או אגע בקבר פלוני, לפיכך כהן שמת לו מת צריך להזהר ולקוברו בסוף בית הקברות כדי שלא יכנס לבית הקברות ולא יתטמא בקברות אחרים כשיקבור מתו.

ט. רש"י ברכות כ.

שב ואל תעשה שאני - דברים רבים התירו לעקור דבר תורה מפני סייג ומפני כבוד הבריות, היכא דאינו עוקר דבר במעשה ידים, אלא יושב במקומו, ודבר תורה נעקר מאליו, כגון תקיעת שופר ולולב בשבת, וסדין בציצית, ודכוותיהו טובא ביבמות (דף צ' ב'), אבל מעקר בידים - לא, והלובש כלאים עוקרו במעשה ממש, שהוא לובשו, וטומאת גופיה שהותרה לכהן ולנזיר ליטמא למת מצוה, דקא מעקר בידים מפני כבוד הבריות דלאו שב ואל תעשה הוא, היינו טעמא דלא גמרינן מיניה - דהתם לאו כבוד הבריות הוא דדחי לא תעשה דידה, דמעיקרא כשנכתב לא תעשה דטומאה - לא על מת מצוה נכתב, כשם שלא נכתב על הקרובים, אבל השבת אבדה ופסח - לכל ישראל נאמר, ואצל כבוד הבריות נתנו לדחות, על כרחך היינו דדחינן אינה בידים אלא בישיבתו תדחה המצוה, אבל כלאים דבמעשה ידיו ידחה - זההיר באזהרתו.

י. תורת האדם שער הסוף - ענין הכהנים

ברם נראין דברי רש"י ז"ל שכתב ומטומאה גופה שהותרה לכהן ולנזיר לטמא למת מצוה דלאו שב ואל תעשה הוא, היינו טעמא דלא גמרינן, דהתם לאו כבוד הבריות דחי את ל"ת דידי דמעיקרא כשנכתב לא תעשה דטומאה לא על מת מצוה נכתב כשם שלא נכתב על הקרובים בכהן הדיוט, אבל השבת אבדה ופסח לכל ישראל נאמרו ואצל כבוד הבריות נתנו לדחות, ע"כ דבריו ז"ל. פי' לפירושו דלאו דכהן כיון דליתיה אלא לאו דלא יטמא ומפיק מיניה מת מצוה, הא ליתיה ללאו אלא בשאר מתים, לא יטמא אלא למת מצוה או לקרובים, וכה"ג לאו דיחוי הוא דחד שמא הוא, ולא מיקיים האי אלא בדעבר על האי, אין קבורת מת מצוה בלא טומאה לעולם, אבל עשה דפסח אי נמי סדין בציצית, כיון דעשה דפסח ולא דכלאים משאר מצות הוא, כי אתי עשה דמת מצוה או דציצית ודחי להו כי האי גוונא מיקרי דיחוי, דהא איהו גופיה מצי למיעבד מצוה דפסח וציצית כי לא עבר עלייהו כלום, הילכך כי עבר עלייהו בלאו אי נמי בעשה, מצוה הוא דדחיא להו.

יא. תלמוד בבלי יבמות קיא:

הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין הימנו שיחלוץ לה ואם נתכוונה לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין הימנו שיחלוץ לה.

יב. תוספות יבמות ד: ד"ה דאפילו

דאפילו צמר לפשתן ופשתן לצמר כו' - נראה דאפילו שני חוטין לבן של צמר שרי בפשתים כדאמר במנחות אף על גב דאפשר במינו כדקאמר התם מגו דתכלת פטרה לבן נמי פוטר ולבן של פשתים נמי פוטר הצמר על מגו דמגו דלבן של צמר פוטר בפשתים לבן של פשתים נמי פוטר בצמר ודוקא במקום תכלת אבל במקום שאין תכלת אסור כיון דלא כשר במינו דהא במנחות (דף מ.) אסר סדין בציצית משום קלא אילן ופריך ולא יהא אלא לבן ומשני משום דאפשר במינן כדר"ל.

יג. תוספות כתובות מ. ד"ה כגון

וא"ת והא אמר התם לעיל חוטי צמר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן פוטרין בשל צמר ואמאי פוטרין והא אפשר לקיים שניהם דלבן אפשר במינו ואור"ת דכל ד' חוטין לבן ודאי אסור דאפשר במינו אבל התם קאמר דשני חוטי צמר לבן פוטרין בשל פשתן דמגו דתכלת פטרה שכבר נעשה כלאים ע"י תכלת שבו לבן של צמר נמי פטר ומגו דשני חוטי לבן של צמר פוטרין בשל פשתן שני חוטי לבן של פשתן נמי פוטרין בשל צמר אף על גב דלא נעשה התם כלאים ע"י תכלת שבו וצריך עיון אם שני חוטי לבן של פשתן ושני חוטי לבן של צמר מותר לתת בטלית של צמר או בטלית של פשתן דשמא לא הותרו שני חוטי לבן אלא דווקא במקום תכלת אבל שלא במקום תכלת לא או דלמא לא שני דהא שני חוטי לבן של פשתן פוטרין בשל צמר אף על גב דהתם תכלת לא מעלה ולא מוריד דע"י אותו תכלת לא נעשה אכתי כלאים.

יד. תלמוד בבלי חולין פב.

מתני'. שחט פרה ואח"כ שני בניה סופג שמונים שחט שני בניה ואחר כך שחטה סופג את הארבעים שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים שחטה ואת בתה ואחר כך שחט בתה סופג את הארבעים סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים... שחטה ואת בת בתה... א"ל אביי לרב יוסף מאי טעמא דסומכוס קא סבר סומכוס אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתי חטאות ובדין הוא דלישמעינן בעלמא והאי דקא משמע לן בהא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דגופין מוחלקין פטרי רבנן או דלמא קסבר סומכוס אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת והכא היינו טעמא הואיל וגופין מוחלקין א"ל אין קסבר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתי חטאות.

רש"י שם

דאע"ג דגופין מוחלקים - שעל ידי שתי פרות באין לו שני מלקיות הללו ופליג סומכוס בסיפא וה"ה לרישא דקתני שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג מ' לסומכוס סופג פ' וכך מצאתי בתוספתא (פ"ה) שחט ה' בניה ואחר כך שחטה סומכוס אומר משום רבי מאיר חייב משום חמשה לאוין.

תוספות שם

סומכוס אמר משום ר"מ סופג שמונים - ארישא נמי פליג כדפי' בקונטרס וכה"ג אמר בפ' קמא דיבמות (דף ט:): חלוק היה ר"ש אף בראשונה וסיפא נקט משום רבותא דרבנן דאע"ג דאיכא שתי שמות דאותו ואת בנו ובנו ואתו לא לקי אלא ארבעים כיון דנפקי תרוייהו מחד קרא דלא תשחטו.

טו. משנה נזיר ו ד

נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת:

טז. פירוש המשניות לרמב"ם שם

זה שאמרנו בבבות אלו אינו חייב אלא אחת, הוא בדיני אדם שאינו מתחייב מלקות אלא אחר התראה, ולפיכך צריך התראה על כל מלקות והוא אמרם אמרו לו אל תשתה, אבל בדיני שמים הרי כל שתיית רביעית עבירה בידו, וכל גלוח שיערה עבירה, וכל טומאה שיתטמא עבירה, ועל דרך זו תדון לכל אסורין שבתורה. ואין הבדל בין אסור לאו או אסור כרת או אסור מיתת בית דין. הלוא ידעת שהבא על הערוה איזו ערוה שתהיה חייב על כל ביאה וביאה לדברי הכל, ואף על פי שאין אנו יכולים להענישו אלא עונש אחד, הרי ה' יעניש אותנו על כל עבירה ועבירה. ואם הומת על אחת מאלו העברות והתודה נתכפר לו הכל מחמת התשובה. ולא מחמת שבעונש האחד שהענישוהו בית דין יתכפרו העוונות המרובים. ונבאר כל זה במקומו.

יז. תוספות מנחות מ: ד"ה תכלת

ואור"ת דהכא נמי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אף על גב דלאו זמן ציצית היא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה היינו כסות שאינו מיוחד רק ללילה (ור"ת סותר פירוש שלמעלה) דכסות יום חייב אפילו בלילה וכן פרק קמא דקדושין (דף לד.) ותדע דאמרין לקמן (דף מד.) טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת ואפי' של כלאים ואף על גב דפטור מדאורייתא דאין לחלק כיון דלגבי גברא דהוי דידיה ליכא כלאים וכן לנשים.

יח. תלמוד בבלי זבחים לב:

אמר עולא אמר ריש לקיש טמא שהכניס ידו לפנים לוקה שנאמר בכל קדש לא תגע וגו' מקיש ביאה לנגיעה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת שמה ביאה איתביה רב הושעיא לעולא מצורע שחל שמיני שלו להיות בערב הפסח וראה קרי בו ביום וטבל אמרו חכמים אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס מוטב יבוא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת ורבי יוחנן אמר דבר תורה אפי' עשה אין בו שנאמר ויעמד יהושפט בקהל יהודה וירושלם בבית ה' לפני החצר החדשה מאי חצר החדשה אמר ר' יוחנן שחידשו בה דברים (הרבה) ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לוייה ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה בבהונות אידי ואידי עשה שיש בו כרת הוא א"ל מטונך שאני מצורע הואיל והותר לצרעתו הותר לקיריו אמר רב יוסף קסבר עולא רובן זבים ונעשו טמאי מתים הואיל והותרו לטומאתן הותרו לזיבתן אמר ליה אביי מי דמי טומאה אישתראי זיבה לא אישתראי אמר ליה דלמא הכי קאמר מר רובן טמאי מתים ונעשו זבים הואיל והותרו לטומאתן הותרו לזיבתן אמר ליה אין ואכתי לא דמי מצורע היתירא הוא הואיל ואישתרי אישתרי טומאה דחוייה היא להא אידחאי להא לא אידחאי אמר ליה רבא אדרבה איפכא מסתברא מצורע היתירא הוא להא אישתראי ולהא לא אישתראי טומאה דחוייה הוא מה לי חד דחויא מה לי שתי דחיות.

יט. יד רמ"ה סנהדרין נג:

ואי קשיא לך מאי שנא גבי איסור אשת אח דאתי עשה ודחי את ל"ת שיש בו כרת ואפי' בביאה שניה וקי"ל דאפי' גירשה מותר להחזירה ואלו גבי חייבי לא תעשה קאמרין דלא אתי עשה ודחי את לא תעשה אלא בביאה ראשונה לא תיקשי לך דשאני איסור

אשת אח דכי קא מידחי במקום יבום לאו משום דאתי עשה ודחי את לא תעשה הוא דמידחי אלא משום דכיון דלא משכחת יבום אלא גבי אשת אח ממילא שמעת דלא אסר רחמנא אשת אח אלא שלא במקום יבום כגון היכא דיש לו זרע אבל היכא דמת בלא זרעא לא אסרה תורה ואמטול הכי שריא ואפי' בביאה שניה אבל גבי חייבי לאוין ליכא למימר דלא אסר רחמנא חייבי לאוין כלל אלא שלא במקום יבום דמהיכא תיתי לי הא ודאי כיון דמשכחת לה למצות יבום דמיקיימא בעלמא בשאר נשים דשריין אימא לך דכד אסר רחמנא חייבי לאוין אפילו במקום יבום אסרינהו הילכך דוקא ביאה ראשונה דאתי עשה ודחי את ל"ת אבל ביאה שניה לא:

כ. תורת האדם שער הסוף - ענין הכהנים

ודמיהא הא מילתא לההיא מילתא דמס' יבמות (ז' א') דאמר' התם שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ויבמה האסורה עליו איסור ערוה אינה עולה ליבום, והיא גופה מצות יבום ל"ת של כרת הוא, דאשת אח כרת יש בה, אלא עשה דיבמה לגבי לאו דאשת אח לא מיקרי דיחוי דהא לית' אלא בהכי, וערות אשת אחיך לא תגלה אלא במקום שאין בנים ליבום +נ"א בכת"י, אלא במקום שיש בנים, ולגי' זו צ"ל: הא במקום שאין בנים לייבם כו'+ ולית' לכרת ולא ללאו בהכי דהא לא מצי מיבם אלא בהכי. וה"נ לגבי שבת אשכחן עבודה דדחיא שבת ולא גמרינן מהתם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת משום דדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל הוא ולית' ללאו בהכי, והכי נמי לענין כ"ג ונזיר ליכא למיגמר מינה דכבוד הבריות לידחי ל"ת דכלאים ודשאר מצות, וא"ת ל"ת דטומאה מיהת לידחי, כגון בא בטמאה באין עמו בטמאה אפי' בטומאה דאורייתא, דהכא והכא כבוד הבריות הוא, כיון דליכא למיגמר שאר לאוין מיניה דין מיוחד הוא במת מצוה דומיא דקרובים, ולא ילפינן מיניה אלא בדלא אפשר אלא ביה, שכן התיר הכתוב מת שאין לו קוברין.

כא. תלמוד בבלי יבמות מא.

איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ורבי חנינא דאמר' תרוייהו מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי דאמר' תרוייהו מתה אשתו אסור ביבמתו אמר רבא מאי טעמא דרב משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון.

כב. חידושי הרשב"א שם

ומתוך כך יש לי לומר דלאו למימרא שתהא היבמה זקוקה לו לא לחלוץ ולא ליבם אלא מותר בלבד קאמר כלומר שאלו רצה לישא אותה אינה אסורה לו, וטעמא דמלתא משום דכיון דבשעת נפילה הותרה לו שוב אי אפשר ליאסר בה משום אשת אח וכדקי"ל החולץ ליבמתו בין הוא ובין אחים אין חייבין לא על חלוצה כרת ולא על צרתה כרת, ומהאי טעמא אמר ר' יוחנן בפ"ק (י' ב') דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה לו והשתא קאי עלה באיסור אשת אח בכרת והכא נמי כיון דבשעת נפילה הותרה שוב אי אפשר למיקם עלה באיסור אשת אח, אלא דמשום דקדש את אחותה הוא דנפטרה לה והלכך כל שאשתו קיימת קאי עלה דיבמה באיסור אחות אשה והשתא דמתה אשתו חזרה יבמתו להתירה הראשון...